

Kepler és Regensburg

December elején két és fél napot töltöttem Regensburgban. A város már adventi hangulatban fogadott, lámpa-és fenyőfüzérekkel díszített utcáival, a régi városháza előtt álló hatalmas karácsonyfával, több terén is a Christkindmarkt tarkára pingált bódéival és elmaradhatatlan forralt borával. Két és fél nap nem volt elég erre a gyönyörű, ősi városra, mely a kelták Radasponája helyén 179-ben épült római Castra Regina romjából nőtt ki, és lett belőle Ratisbona a latin nyelvű középkorban, aztán úgy fejlődött tovább, hogy műemlékeinek javát a román kortól kezdve megőrizte mindmáig, mert, kivételes szerencséjére, a II. világháború bombái is megkímélték. A város sokszor és sokáig egyhuzamban is a német-római császárság birodalmi gyűléseinek székhelye volt. Nagy múltja miatt, melyről gótikus katedrális és többi temploma, kolostora, sok lakótornyos patríciusháza és a Dunát átívelő majdnem kilencszáz éves kőhídja tanúskodik, óvárosát 2006-ban a világörökség részének nyilvánították.

De hova vezet Regensburgban egy MCSE-tag első útja? Természetesen a Keplerstraße-ra, abban pedig a Keplerhausba, vagyis a Kepler-Emlékházba. Azért ez nem volt ilyen egyszerű. Még itthon megtudtam az internetről, hogy a Kepler-ház csak hétvégén van nyitva, hét közben csak csoportokat fogadnak, előzetes bejelentésre. Kétségbeesve kértem meg németül jól tudó barátómet, írja meg nekik, hogy amatőr csillagász vagyok (ez erős túlzás), az MCSE tagja (ez viszont igaz), és nem mehetek el úgy Regensburgból, hogy ne lettem volna a Kepler-házban. Egy dr. Matthias Freitag nevű úr azonnal válaszolt, és közölte, hogy kinyitja nekem a múzeumot, amikor kívánom. Egyeztettem az időpontot, így az első utam valóban oda vezethetett. Nagyon meg voltam hatva, bár inkább az MCSE nevében, mert világos volt, hogy a gesztus az

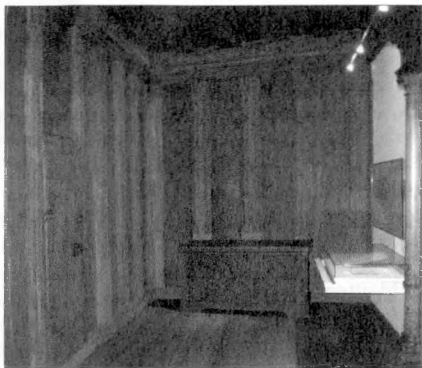
Együletnek szól. Hálából vittem neki egy novemberi Meteort, és mivel az előző hét csillagászati képe, hogy-hogy nem, éppen a Kepler-kráter volt (Rómer Péter felvétele), kinyomtattam az MCSE honlapjáról, és azt is kivittem neki.

A Keplerstraße 5. számú ház kapujában egy kedves fiatalember fogadott: dr. Matthias Freitag, akivel szerencsére franciául tudtam beszélni. Végigvezetett a házon, hosszan magyarázott, és fényképezni is segített. Ő egyébként történész, és később örömmel fedeztem fel, hogy a könyvesboltokban látható (német nyelvű) Regensburg története c. könyvnek ő a szerzője.

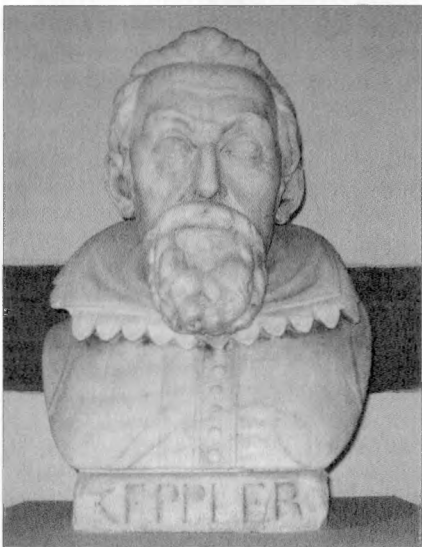
A Kepler Emlékház (balról az első ház).
Egy szobájának ablaka az első emeleti homlokzat
jobb szélén látható (balról a harmadik ablak)

A Kepler-ház a város középkori részén épült a XIII. században; többször átépítették, utoljára 1596-ban! – azóta változatlan formáját őrzi. Kívülről nézve szépen belesimul a Duna-parttal párhuzamos hosszú, középkori utca gótikus házainak sorába. Belül is élmény látni ódon tetőgerendáit, nehéz faajtóit, belső falépcsőjét, boltíves szobáit és

Kepler regensburgi szobájának hátsó része

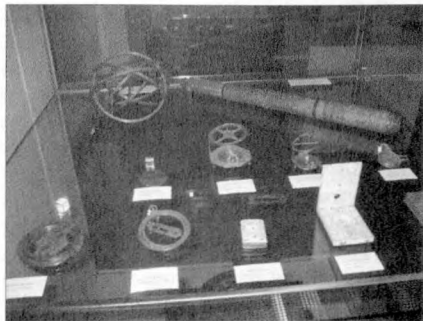
freskóit. Két emeletének szobáiban szerény, de igényesen berendezett múzeum létesült 1962-ben, mivel a háznak az a szomorú nevezetessége, hogy Kepler itt halt meg 1630. november 15-én. Életrajzából tudjuk, hogy egy rozoga lovon érkezett a városba 1630. november 2-án, azzal a céllal, hogy tizenkétezer forintra rügő kifizetetlen járandóságát kiharcolja a birodalmi gyűlésen elnöklő II. Ferdinánd császárnál. De semmi-re se jutott, mert a harmadik napon magas

Kepler márvány mellszobra (F.W. Döll alkotása), mely eredetileg a város parkjában található emlékműhöz tartozott, de ma már a múzeumban őrzik

lázal ágynak esett, és többé nem kelt fel. Úgy gondolják, tüdőgyulladás okozta a halálát. A ház tulajdonosának, akinek a vendége volt, fennmaradt a neve: Hildebrand Billi, de csak annyit tudnak róla, hogy kereskedő volt (mint általában a patriciusházak többi tulajdonosa ott, a régi kikötő közelében).

A kiállított tárgyak közt a müncheni Deutsches Museumtól, illetve a regensburgi egyetemtől kölcsön kapott korabeli csillagászati műszerek – pl. egy művesen megmunkált bronz kvadráns, a múzeum egyik büszkesége –, vagy azok másolatai láthatók, írásos és képi dokumentumok, és néhány illusztratív tábla, melyek közül a három Kepler-törvényt bemutató interaktív tábla nagyon tetszett nekem. A legnagyobb hatást persze az a szoba tette rám, amelyben Kepler az utolsó napjait töltötte.

Eredeti és rekonstruált csillagászati műszerek Kepler korából a múzeum vitrinjében

Kepler sohasem élt Regensburgban, de többször is járt ott korábban: 1613-ban, amikor a birodalmi gyűlés a naptár megreformálását rendelte meg tőle, 1617-ben anyja, Katharina Kepler boszorkánypere miatt Leonbergbe menet, 1620-ban, amikor családját a harmincéves háború protestánsüldözései miatt Linzből Regensburgba menekítette (Baumhackergasse 3), ő pedig ismét Leonbergbe ment, hogy anyját megvédje; 1626-ban, családját Linzből újra Regensburgba menekítve – ekkor a Keplerstraße 2. alatti házban élő barátainál helyezte el őket – majd Ulmba ment, hogy megkezdje a Tabulae Rudolphinae nyomdai munkálatait.

A Tabulae Rudolphinae első kiadásának címlapja a Kepler rajza alapján készült rézmetszettel

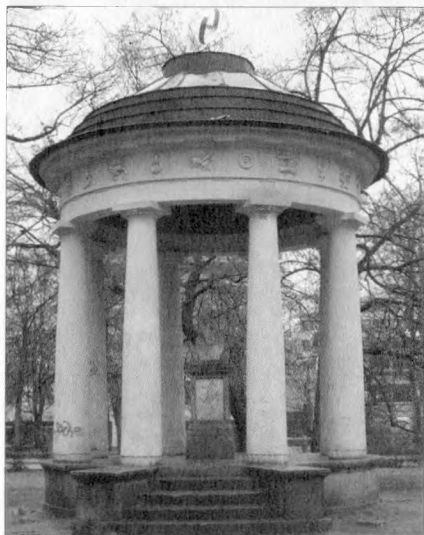
Magányosan halt meg, családjától távol. Családját a sziléziai Saganban hagyta arra az időre, amíg a pénze után futkos és nyomdát keres. A város temettette el, méltó módon, a falakon kívül lévő Szent Péter protestáns temetőbe. Mint tudjuk, híres sírfeliratát maga fogalmazta meg: Mensus eram coelos, nunc Terrae metior umbras. Mens coelestis erat, corporis umbra jacet. (Egykor az eget mértem, most a Föld árnyait. Szellemem égi volt, itt testem árnya nyugszik.)

Felésege és első házasságából származó, legidősebb fia, Ludwig csak 1631-ben jutott el a városba, és nézte meg a sírját. Ludwig Kepler, hálája jeléül, a városnak ajándékozta a Tabulae Rudolphinae 1627-es első kiadásának egyik példányát az ezer közül. Ez a könyv is ott van a múzeumban, és talán erre a legbüszkébbek; mellette látható Ludovicus Kepler filozófus és orvos adománylevele.

Susanne Kepler egyébként özvegyen, elszegényedve, miután éveken át városról városra járt a férje pénze után, és újabb két

gyermekét vitte el a pestis, végül regensburgi barátainál talált menedéket 1636-ban. Néhány hónap múlva meghalt.

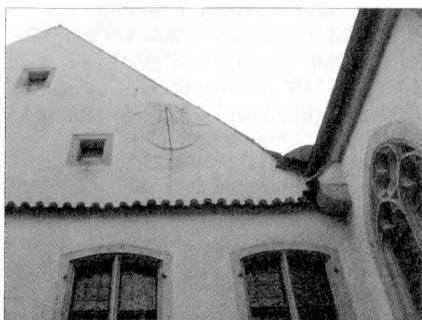
Kepler holtában sem hagyták nyugodni a katolikus hit harcos védelmezői: 1632-ben Regensburg elfoglalásakor feldúlták a protestáns temetőt, és szétszórták a csontokat. A város azonban nem felejtette el őt, és szép emlékművet állíttatott neki, igaz, hogy csak jóval később, 1808-ban. Az emlékmű egy görög kerek templom mintájára épült, az oszlopok közt Kepler mellszobra látható. De ez csak másolat, az eredeti márvány buste-öt, a gothai Friedrich Wilhelm Döll művét a múzeum őrzi. A szobor alatti relief a stuttgarti Johann Heinrich Dannecker munkája. Az emlékmű a pályaudvar előtti nagy park baloldalán áll, körülbelül azon a részen, amelynek túloldalán valaha a protestáns temető volt.

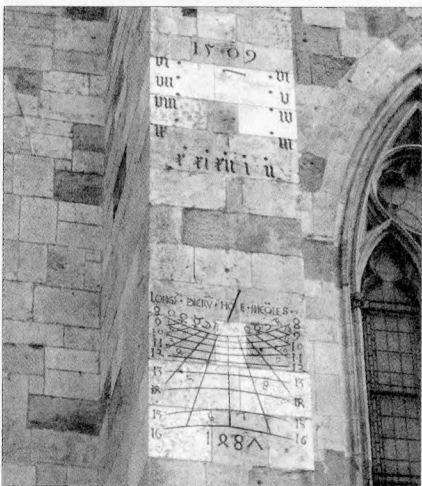
A regensburgi Kepler-emlékmű

A görög templomokat utánzó épületek és emlékművek a XIX. századi klasszicizmussal jöttek divatba; hogy ne menjünk messzire, gondoljunk a balatonfüredi Kerek templomra, a Kazinczy emlékműre Széphalmon vagy a József főherceg alcúti kastélya parkjában álló gloriétre. De ha rápillan-

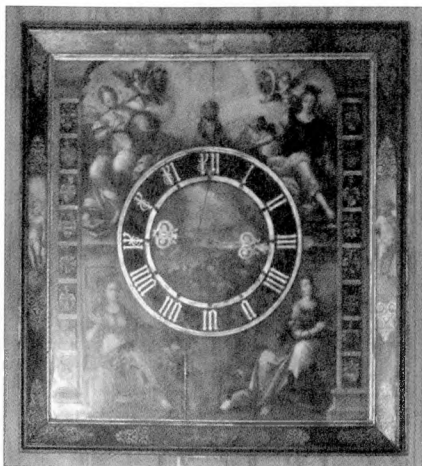
tunk a Tabulae Rudolphinae első kiadásának címlapjára, nyilvánvalóvá válik, hogy Regensburg városatyjai ezt a rajzot vették alapul, amikor kigondolták az emlékművet. A rézbe metszett rajz, amit maga Kepler készített, Uránia templomát ábrázolja, a tíz oszlop közt látható nagy csillagászokkal és a templom tetején álló allegorikus figurákkal. A rajz egyébként olyan áhítatos műgonddal készült, hogy nem látom okát annak az iróniának, amellyel Koestler Alvajárók c. könyvében Kepler rajztudását illette. Kepler rajza üzenet is a világnak; az pedig, hogy Kepler szobra Uránia templomának közepé-

Napóra a régi városháza belső udvarára néző gótikus homlokzaton

Két napóra a regensburgi dóm déli falának egyik támpilléren, 1487-ből illetve 1509-ből

Falióra 1624-ből a régi városházán, bal felső sarkában Uránia alakjával

re került, nemcsak a város tiszteletét fejezi ki nagy halottja iránt, hanem büszkeségét is, amiért fia a Tabulae Rudolphinaevel róttá le háláját.

A regensburgi séták más élményeket is adtak az „amatőr csillagásznak”. Mivel – szakmai ártalom – nappal is fölfelé fordított arccal járkál, három napórát is talált, meg a régi városháza egyik termében egy különös faliórát, Uránia alakjával. Ez a falióra, a választófejedelmek hajdani tanácsstermében (melynek falait magyar kőrísfaburkolat borítja), csak az órákat mutatja, a percek nem, azt sugallva nekünk, hogy nem kár minden percért, lassabban a testtel. A Történeti Múzeumban pedig, ezúttal előre nézve, láthattam Wilhelm von Hirsau, a hirsauai bencés kolostor második apátja szép kőfaragású asztrolábiumát a XI. századból, annak bizonyosságául, hogy az apát úr csillagászzal is foglalkozott. Regensburgban született, és asztrolábiumát feltehetően itt használta, amikor még a Sankt Emmeram kolostor szerzetese volt.

Székács Vera

Internet-ajánlat

MCSE csillagásztörténeti portál: csillagaszattortenet.csillagaszat.hu